

AANLOOP TOT HET GRAVEN VAN DE HANDELSDOKKEN

door Jan COOPMAN

Situatieschets : wat wij tot vóór enkele jaren kenden als de Visserskreek in de volksmond "strontpit" genaamd, strekte zich uit tot aan de Zuidstraat waar later het vernielde "Maritiem" of Waterschoutsgebouw stond. De noordkant van de kreek vormde de kaai met o.m. ongeveer in het midden het "waterhuis", de zuidkant van de kreek heette rond 1770 "de nieuwe kaai".

Hier lag dus de feitelijke haven. Wat wij nu de visserskaai noemen was toendertijd vestingwal en -gracht.

Oorspronkelijk deed het Stadsbestuur reeds in 1770 een voorstel aan het hof te Brussel om de visserskreek af te sluiten van de vaargeul door het bouwen van een sluis waardoor het laden en lossen niet meer zou belemmerd worden door de stormwinden en het wassende en vallende tij.

Om het voorstel kracht bij te zetten haalde de stad haar grof geschut boven en verzocht zij aan vijf ervaren scheepskapiteins een verklaring te ondertekenen waarin deze hun volle steun staken onder het voorstel. Brussel was blijkbaar niet onder de indruk want het kwam tot niets.

In de daaropvolgende jaren is men echter grootser gaan zien en evolueerden de plannen naar het graven van een nieuw dok in de bedding van de St. Catharinakreek. Deze waterloop moet veel van haar belang ingeboet hebben seder het temmen in 1745 van haar schorrelanden door het inpolderen van haar afwateringsgebied : de St. Catharinapolder.

De kroniekschrijver J. BOWENS (1) verhaalt hoe dat Brussel, na lang aandringen vanwege de stad, in 1774 de toelating gaf een nieuw dok te graven : het eerste handelsdok dat in 1784 zou uitgebreid worden met een tweede en een derde.

Hieronder volgt de verkorte tekst van de identieke verklaringen afgelegd voor notaris RYCX (2) en ondertekend door :

- Michiel BORGERS, 44 jaar oud, gezworen loodskapitein met 33 jaren zeedienst. Geboren te Oostende in 1726. Hij was de zoon van Philip en Joanne HUYGHE, hij huwde in 1756 met Clara VAN DAMME.
- Kapitein Pieter WEYTENS, 44 jaar, met meer dan 34 jaren zeedienst. Geboren in 1726.
- Kapitein Pieter DENS, 73 jaar, met 57 jaren zeedienst, geboren te Duinkerke in 1697, zoon van Jacob en van Anne Marie GLASSON, vertrekt in 1732 voor een reis naar Oostindië als eerste stuurman op de "Duc de Lorraine" : in 1743 en 1753 vaart hij nog naar Oostindië. Hij was ook reder en bezat een huis in de Kaaistraat. Hij huwde een eerste maal te Oostende in 1721 met Joanna Clara ASSEMAN en een tweede maal in 1760 met Joanna HERTOOGH-LEVY. Hij overleed in 1774/75.

- Kapitein Nathan BRAME, 75 jaar, sedert 1739 te Oostende wonende met meer dan 30 jaar zeedienst. Hij werd in 1695 geboren te Lowestoft op de kust van Norfolk. Hij zou om niet nader opgegeven redenen Engeland met zijn schip ontvlucht zijn (waarschijnlijk de "Julian Galley" later herdoopt in "Triumphant"). Hij bezat aandelen in de New South Seas Company van Londen. Oostende lag hem blijkbaar goed, want hij wordt poorter en makelaar voor vreemde schepen. In 1767 sticht hij een vennootschap samen met Elias PERRYMAN en Lieven BAES. Hij overleed te Oostende in 1773/74.
- Kapitein Jan Jacob VAN YPER, 61 jaar oud, met 49 jaren zeedienst. Hij was de zoon van Pieter en Barbara Jacoba WESTEEL en werd geboren in 1710. Hij huwde in 1737 met Monica ALTERS en werd eigenaar van verschillende schepen.

"Compareerde voor my Antony RYCX notaris, in persone ... welcken comparant heeft verclaert dar hem vanweghens dheeren van het Magistraet ... te kennen gegeven synde, hoe het soude convenieren tot welvaeren van de commercie ende navigatie te maecken ende formeren een gesloten bassin by middel van eene sluyse, om de schepen met het hoogh water aldaer binnen en uyt te laten, ten eynde van die ... altydt vlot te connen houden ende alsoo ten alle tyden gelost ende geladen te connen worden ... niet alleenelyck dienstigh aen de commercie soude wesen, nemaer selfs ten uyttersten noodtsaekelyck is, om de schepen alhier arriverende ende de ... goederen te connen bevryden van alle ongemacken, degonne door het tempeest van de zee maer al te dickwils voorts en commen... Verclaerende voorts, dat hem vanwegens ... het Magistraet is vooren gesteldt het plan van het actueel bassin ofte caye ... ende aen hem gevraeght synde waer hy best soude oordelen de sluyse te erigeeren, van absoluyte meeninghe te syn, dat de plaets op de nieuwe caye aan hem door het Magistraet aangewesen seer bequaem ende dienstigh soude syn om de sluyse aldaer te erigeren, soo ten opsichte de schepen aldaer seer gemackelyck connen binnen commen met het hooghwaeter ende bevrydt syn vande vloedt van de zee, als ten respecte dat aldaer een groote ruymte gevonden wordt om de schepen binnen commende ten ankeren te commen, ende soo aldaer het hooghwaeter met securiteyt en sonder perickel te connen afwachten, om langst de sluyse binnen den bassin te gheraecken. Alle hetwelcke soo facielyck, soo den comparant nog heeft verclaert, niet en soude connen gebeuren byaldien de sluyse wierde gemaect ter plaetse daer alsnu den inganck is van het actueel bassin, omdien wille de sluyse aldaer voor eerst niet bevrydt en soude syn van den vliedt, nemaer in groot peryckel van door een extraordinaire tempeest weghghespoelt te worden. Ende ten tweede ter causen de schepen aldaer soo gemackelyck als op de andere plaatse niet en soude connen ankeren, boven dat deselve aldaer geanckert synde de passagie soudan beletten aen incommende schepen seer dickwyls door ongestuymigh weder te seer door den windt omgedreven wordende, sonder dat het aen den stierman moghelyck is van de passerende schepen te connen myden, soodaenighlyck dat den ingangck van de caye ofte bassin seer dicht aengelegghen synde aen den cleenen overset van de haven, de aldaer liggende schepen oock seer dickwils de libere passagie van den ponton soudan beletten ende selfs grootelycx gheexponeert syn aen veele ongemacken. Hebbende de comparant eyndelinghe noch voorts verclaert dat de sluyse op de nieuwe caye geensints

onderworpen en soude zyn aen enighen aenwas ofte opslyckinghe, mits door het filtereren van het water langhst de sluisdeuren ende het openen van tydt tot tydt, sulcx genoeghsaem sal voorcommen worden, ende daerdoor selfs worden belet de voordere opslyckinghe van de saevelplaete degonne light oostwest noens over den bank van den hoeck van de nieuwe caye. Synde alle het gonne voorschreven soo veel te meer van 's comparants kennisse door den langhen tydt de zee navigatie gheexerceert hebbende ende menighvuldige jaeren binnen dese haven gecommen synde, eene sekere wetenschap heeft becommen ende eene besondere ondervindinghe heeft van de ghelegentheyt van de haven ende de onghemaecken die aldaer soo buyten als binnen connen arriveren."

- (1) J. BOWENS : "Nauwkeurige Beschrijving..." p. 149, 152, 175, 199.
(2) Rijksarchief Brugge - Notariaat VAN CAILLIE 1941, Boek 91 - akten 80, 81, 82, 83, 85.
-

DE BEGINJAREN VAN PASTOOR HENRI PYPE ALS AALMOEZENIER TER ZEE
--

Deze teksten zijn niet de neerslag van een systematische studie van Henri PYPE in de ACTA EPISCOPATUS van het bisdom Brugge, maar veeleer het gevolg van de nota's die ik terloops genomen heb bij mijn onderzoek over het College van Oostende.

Raymond VAN CRAEYNST

Op 27 april 1886 laat bisschop FAICT aan de deken P. DECANNIERE weten dat hij met de plaatscommandant moet spreken over de plaats van het draagbaar altaar op de aviso. Hij verzoekt hem een voorstel te doen voor de benoeming van een aalmoezenier tussen 30 en 50 jaar oud.

A.B.B. Acta Ep 1886, p. 157

Op 8 mei schrijft de bisschop aan minister Jules VANDENPEEREBOOM dat hij de juiste man gevonden had om aalmoezenier te zijn aan boord van de aviso, namelijk mijnheer PYPE, 32 jaar, zeer gewaardeerd als onderpastoor op de parochie S.S. Petrus en Paulus en opgeruimd van karakter. Hij vraagt de minister hem uit te nodigen.

A.B.B. Acta Ep. 1886, p. 172

Op 11 mei laat de bisschop aan onderpastoor PYPE weten dat VANDENPEEREBOOM, minister van Spoorwegen, Post en Telegraaf, hem zaterdag e.k. om 11 1/2 u te Brussel wil ontvangen. Hij moet hem de lijst overhandigen van de liturgische voorwerpen die hij aan boord nodig heeft. Hij verzoekt hem alleen mis te lezen bij kalme zee. Hij moet de minister vragen waar hij zal eten en slapen en wat hij moet doen de drie maanden dat hij aan land is. Als hij